

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

2025

ARCHEOLOGIE NOTA Turkenhoek Te Oosterzele (Oost-Vlaanderen)

ADEDE Archeologisch Rapport 1362

Jytte Maenhout

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 1362

Archeologienota Turkenhoek te Oosterzele (Oost-Vlaanderen).

JYTTE MAENHOUT

Colofon

Uitgever	ADEDE bv
Jaar van uitgave	2025
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	David Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bv. ADEDE bv is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

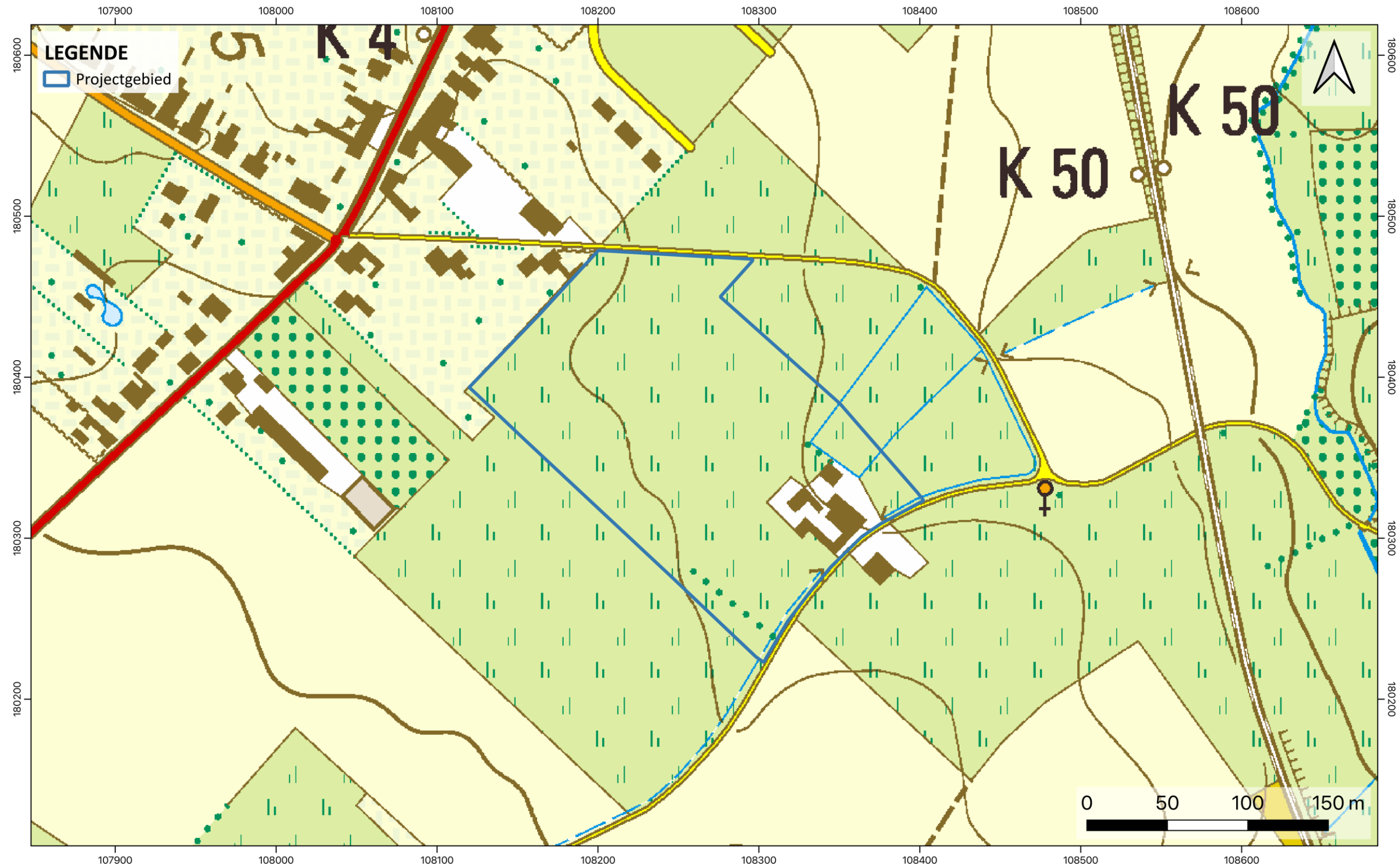
Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	- 5 -
2	Bureauonderzoek	- 9 -
2.1	Archeologische voorkennis	- 9 -
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	- 9 -
2.3	Doel van het onderzoek	- 9 -
2.4	Huidige situatie projectgebied	- 10 -
2.5	Beschrijving geplande werken.....	- 10 -
2.6	Randvoorwaarden	- 10 -
2.7	Werkwijze	- 10 -
3	Assessmentrapport.....	- 14 -
3.1	Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 14 -
3.2	Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 18 -
3.2.1	Tertiair geologisch	- 18 -
3.2.2	Quartaair geologisch	- 19 -
3.2.3	Bodem	- 20 -
3.2.3.1	Bodemtypekaart.....	- 20 -
3.2.3.2	Potentiële bodemerosie	- 22 -
3.2.3.3	Erosiegevoeligheid.....	- 23 -
3.2.3.4	Landgebruik	- 24 -
3.2.3.5	Gewestplan.....	- 25 -
3.3	Historische situering van het onderzoeksgebied	- 27 -
3.3.1	Algemene historische situering	- 27 -
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	- 28 -
3.3.2.1	XXX.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.3.2.2	Kaart van Ferraris (1771 – 1778)	- 29 -
3.3.2.3	Atlas der Buurtwegen (1840)	- 30 -
3.3.2.4	Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)	- 31 -
3.3.2.5	Kaart van Popp (1842 – 1879)	- 32 -
3.3.1	Luchtfoto 1971	- 33 -
3.3.2	Luchtfoto 1979-1990 (MOGELIJKS UITBREIDEN MET MEERDERE LUCHTFOTO'S)	- 35 -
3.4	Archeologische situering van het projectgebied.....	- 35 -

3.4.1	Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving.....	- 35 -
3.4.2	CAI Indicatoren	- 38 -
4	Besluit	- 41 -
5	Bibliografie.....	- 41 -
6	Lijst van figuren	- 44 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2024L134
Site	Turkenhoek, Oosterzele
Projectsigle ADEDE	OOS-TUR
Ligging	Afdeling: OOSTERZELE 3 AFD/SCHELDEWINDEKE/ Sectie: A Perceel: 0518/00E000 0522/00H000 0522/00N000
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgw werken	Verkaveling
Uitvoerder	ADEDE bv
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	David Janssens OE/ERK/Archeoloog/2018/00215
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bv
Grootte projectgebied	36131 m ²
Periode uitvoering	Maart 2025
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek

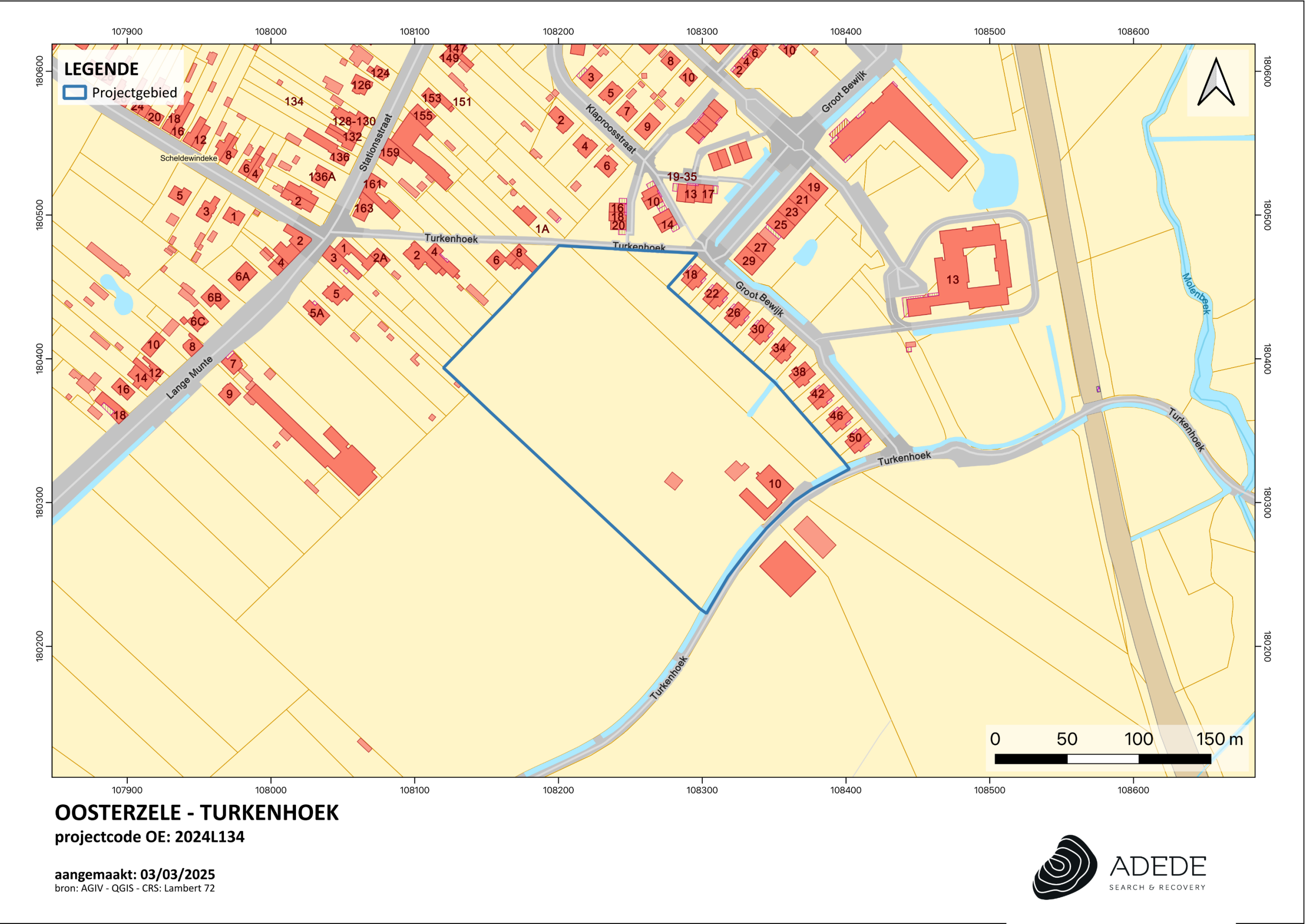

OOSTERZELE - TURKENHOEK

projectcode OE: 2024L134

aangemaakt: 03/03/2025
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen de contouren van het onderzoeksgebied werd voorafgaand nog geen archeologisch onderzoek verricht. In de onmiddellijke en ruimere omgeving echter wel, deze vaststellingen worden toegelicht in het assessmentrapport.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag voor verkaveling waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Momenteel is het terrein hoofdzakelijk in gebruik als akkerland. De voorliggende weg is op dit ogenblik bijna 4 meter breed, en er geldt eenrichtingsverkeer in de straat. Er ligt beperkt nutsvoorzieningen langs de straat; Er is een RWA leiding; Er wordt een bijkomende zone voorzien, die na aanleg met een DWA leiding, de nodige nutsleidingen en een lichte wegwitbreiding in waterdoorlatend doorlatend materiaal, op vraag van de brandweerzone gratis en zonder kosten voor de gemeente zal worden afgedragen. Deze zone is 2.60 meter breed.

2.5 Beschrijving geplande werken

Het betreft de aanvraag van een nieuwe verkaveling van 8 bouwloten, gelegen langsheen de Turkenhoek te Oosterzele-Scheldewindeke. Hiervan zijn 6 loten voor halfopen bebouwing geschikt en twee loten voor openbebouwing. De ontwikkeling beperkt zich tot de zone die in woongebied is gelegen. Dit is een gebied van 5516m².

2.6 Randvoorwaarden

Een eventueel vooronderzoek met ingreep in de bodem zal plaatsvinden in uitgesteld traject wegens 'economisch onwenselijk'. De opdrachtgever toetst eerst de haalbaarheid van het project.

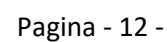
2.7 Werkwijze

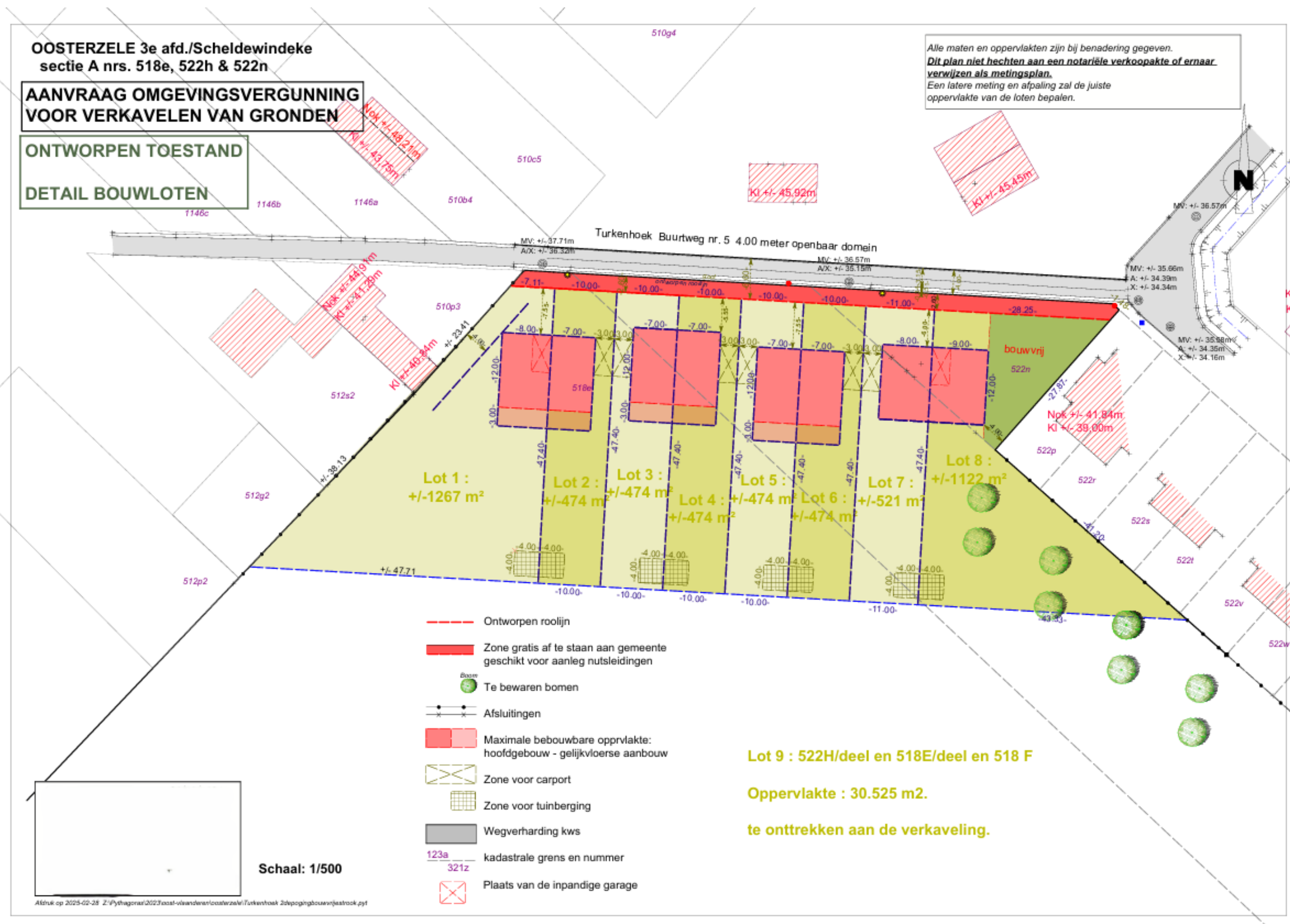
Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

Overzicht geconsulteerde kaarten:

- Onderzoeksgebied:
 - Inplantingsplan huidige toestand
 - Inplantingsplan geplande toestand

- Doorsnede bestaande toestand
- Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
 - Topografische kaart
 - Orthofoto
 - Kadasterkaart
 - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
 - Tertiair geologische kaart
 - Quartair geologische kaart
 - Bodemtypekaart
 - Potentiële bodemerosiekaart
 - Erosiegevoeligheidskaart
 - Bodemgebruiksbestand
 - Gewestplan
- Historische situering:
 - Kaart van Ferraris, 1777
 - Atlas der Buurtwegen, 1840
 - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854
 - Kaart van Popp, 1842-1879
 - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
 - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
 - Inventaris Onroerend Erfgoed

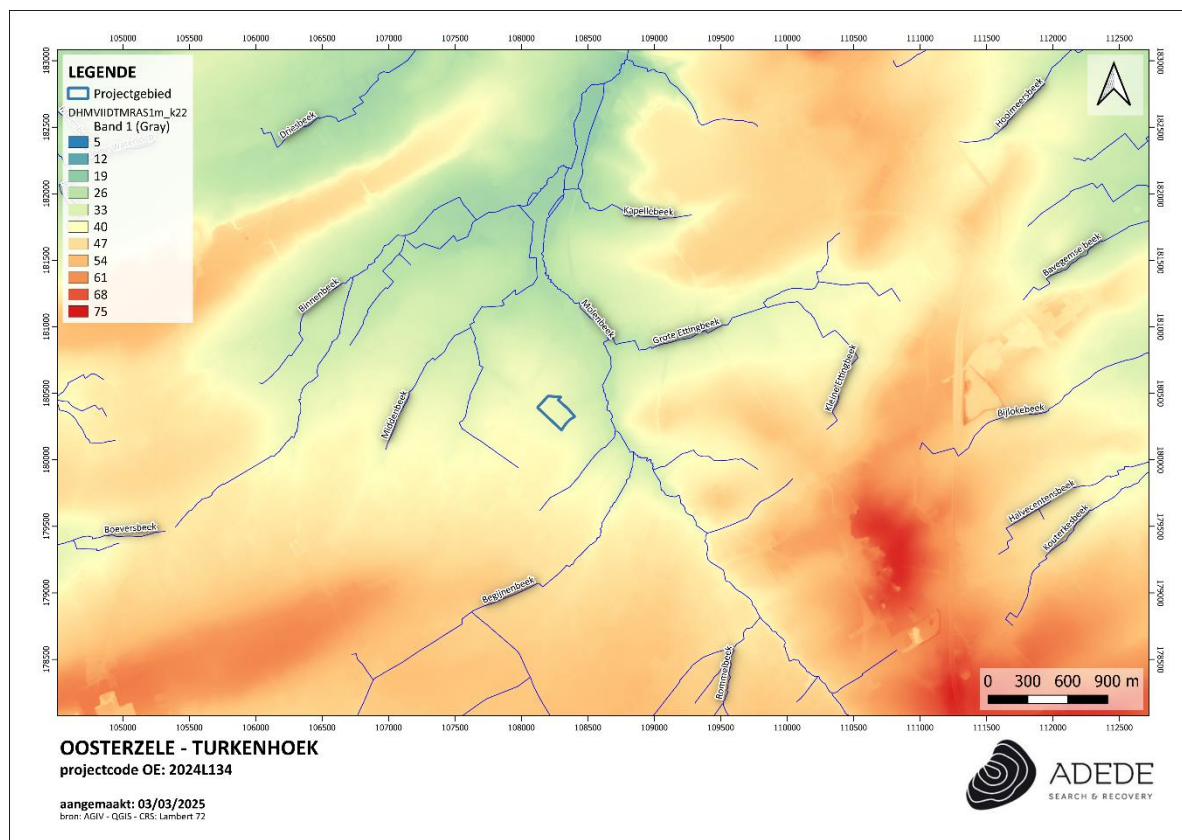
3 Assessmentrapport

3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

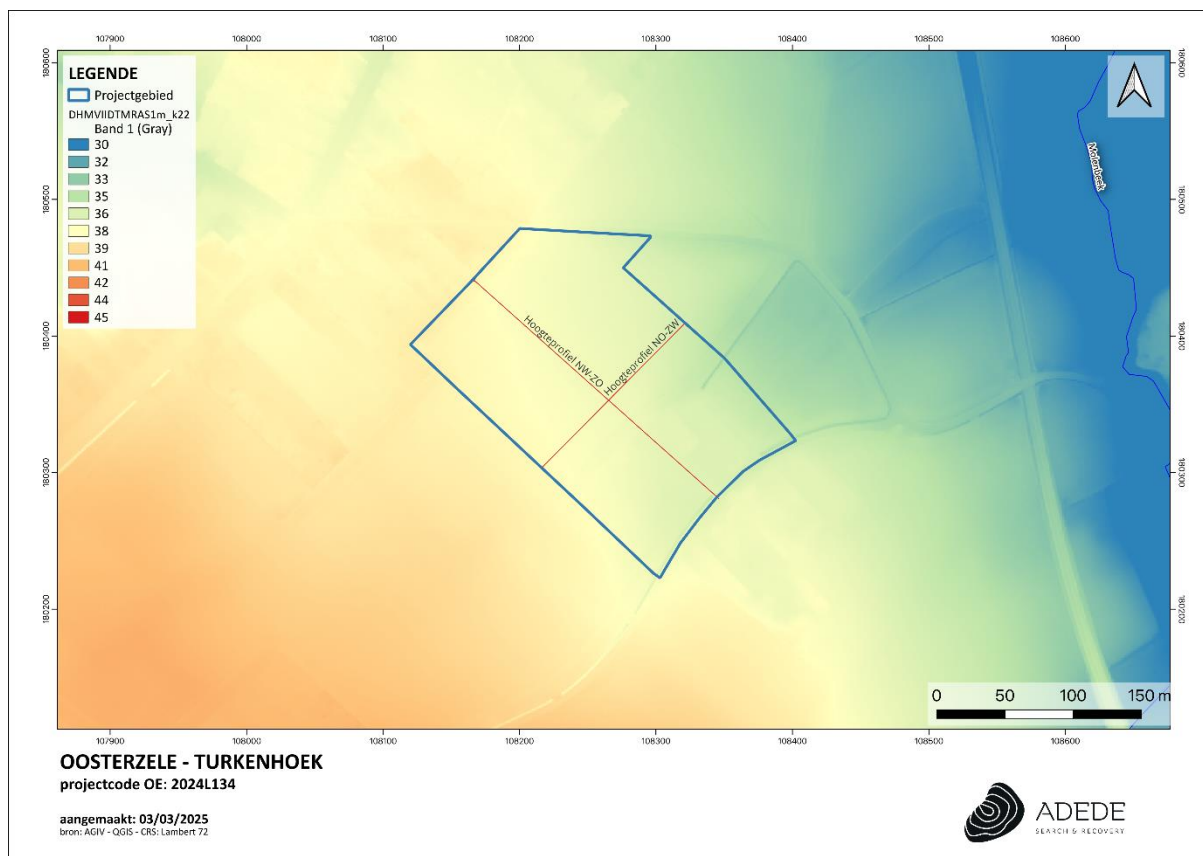
Oosterzele is gelegen in het laag interfluvium tussen Schelde en Dender met een uitgesproken golvend reliëf schommelend tussen 19m en 63m met de Betsberg als hoogste plaats in het noorden van de gemeente, bij de grens met Landskouter. In de rotsachtige ondergrond boven op de Betsberg zouden nog putten van steengroeven aanwezig zijn die getuigen van de vroegere ontginning van Ledesteen. Op het digitale hoogtemodel is te zien dat het plangebied gelegen is op een vallei gebied rond de kleine waterlopen in de buurt.

In de directe omgeving van het projectgebied zijn enkele natuurlijke waterlopen namelijk de Molenbeek die verschillende vertakkingen heeft.

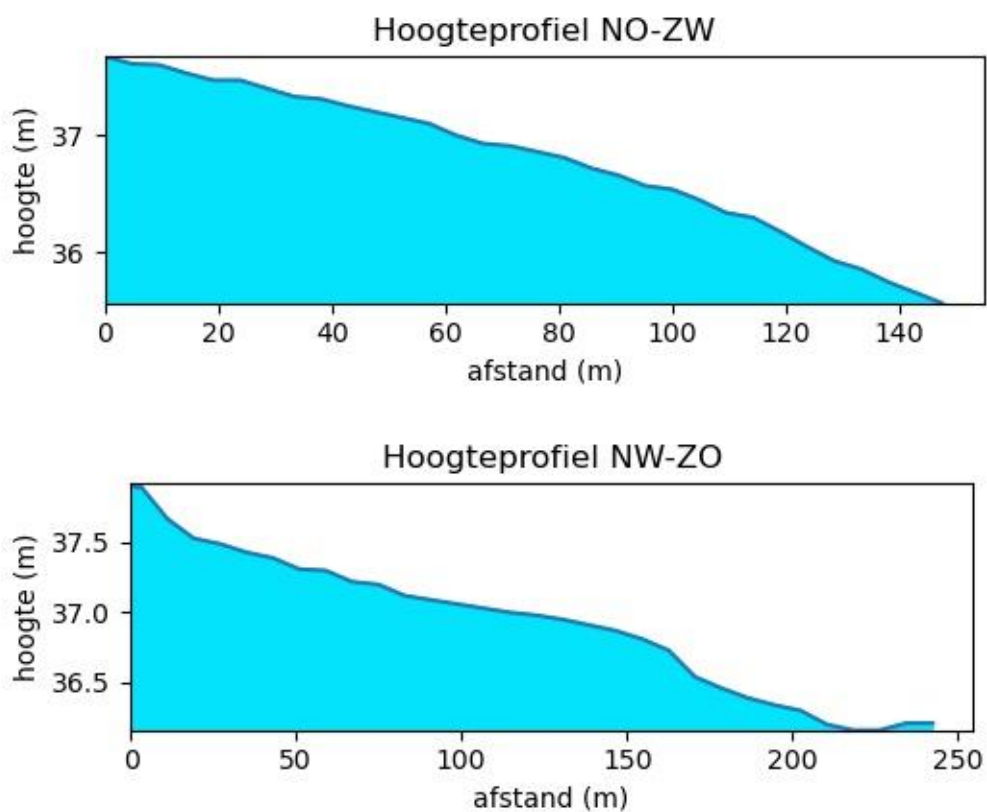
Het projectgebied zelf bevindt zich op een hoogte van ca. 36,75m TAW. De hoogte neemt gestaag toe in noordelijke richting van ca. 35m tot 37,5m TAW.

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.

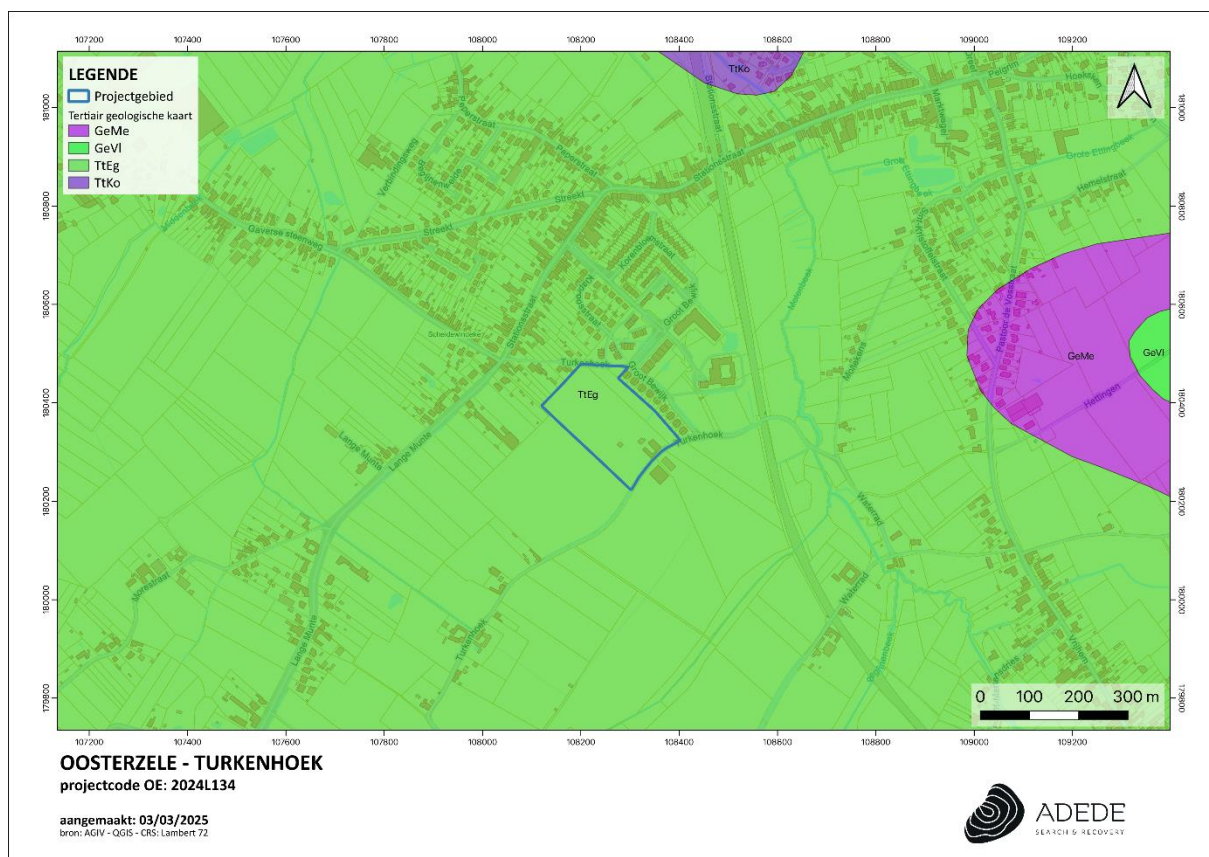
3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

De Tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de Quartaire afzettingen weer.

Op de tertiair geologische kaart bevindt het projectgebied zich ter hoogte van Formatie van Gentbrugge, Lid van Vlierzele.

De Formatie van Gentbrugge, behorende tot de Iepergroep, dagzoomt in Oost- en West-Vlaanderen en komt verder naar het noordoosten voor in de ondergrond van de provincie Antwerpen. Ze bestaat uit marieneklei-, silt- en zandlagen, afgezet in de zee die het noorden van België bedekte in het Ypresiaan (rond 50 miljoen jaar geleden, in het Vroeg-Eoceen). In het noorden van België is de formatie van Gentbrugge tot maximaal 50 meter. Het lid van Vlierzele bestaat uit groen tot grijsgroen fijn zand, soms kleihoudend, met plaatselijk dunne zandsteenbankjes en het is glauconiethoudend en glimmerhoudend.

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

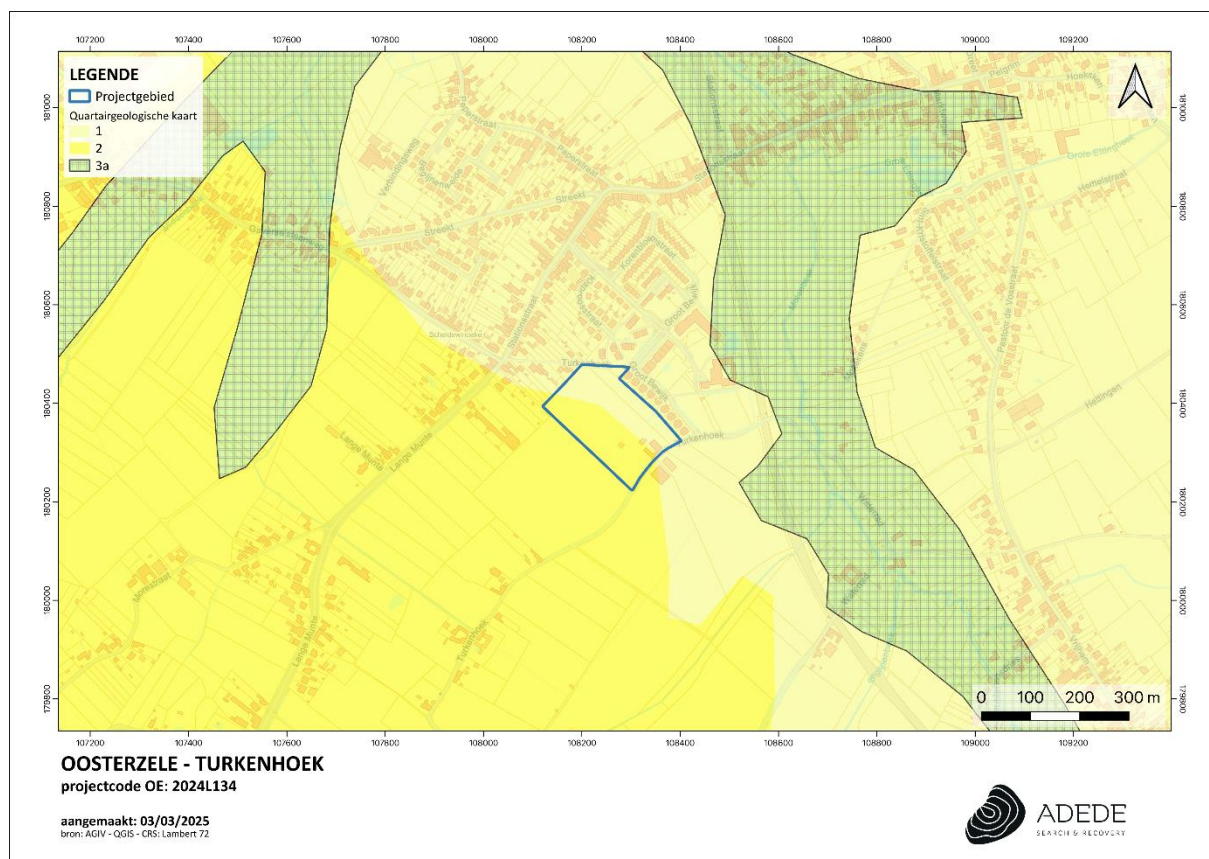
Op de quartair geologische kaart bevindt het projectgebied zich in het noordoosten ter hoogte van type 1. In het zuidwesten bevindt het projectgebied zich ter hoogte van type 2.

Bij dit profieltype zijn geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen aanwezig bovenop de Pleistocene sequentie. Dit profieltype is opgebouwd uit volgende lagen:

- Elpw: Dit zijn eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk Vroeg-Holoceen. In het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen bestaan deze afzettingen voornamelijk uit silt (loess) en in de meer noordelijke en centrale delen van Vlaanderen, zijn deze opgebouwd uit zand tot zandleem.
- HQ: hellingsafzettingen van het Quartair

Bij profieltype 2 zijn er geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen aanwezig bovenop de Pleistocene sequentie. Dit profieltype is opgebouwd uit volgende lagen:

- Elpw: Dit zijn eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk Vroeg-Holoceen. In het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen bestaan deze afzettingen voornamelijk uit silt (loess) en in de meer noordelijke en centrale delen van Vlaanderen, zijn deze opgebouwd uit zand tot zandleem.
- HQ: hellingsafzettingen van het Quartair

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

3.2.3.1 Bodemtypekaart

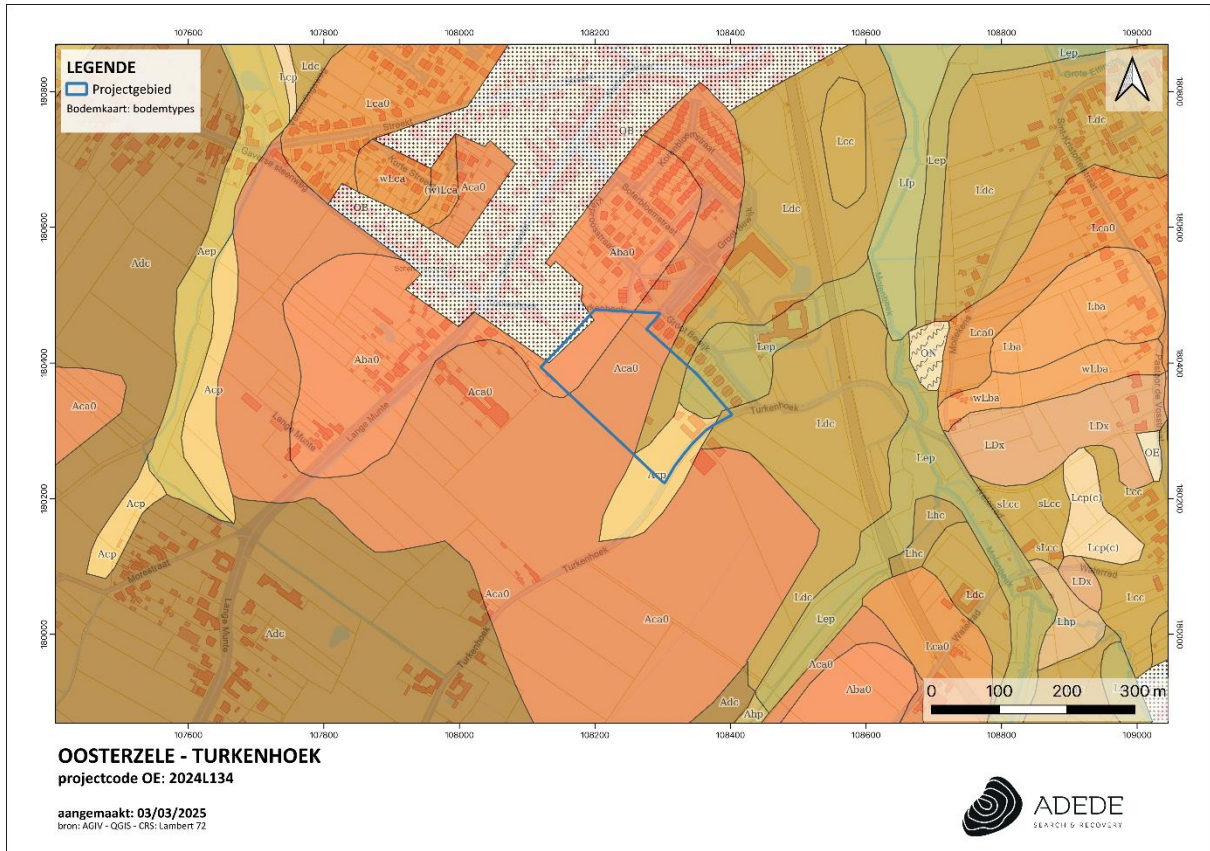
Het projectgebied valt op de bodemtypekaart grotendeels binnen type **Aca0**. Dit is een matig droge leembodem met textuur B horizont. Deze matig droge leemgronden vertonen een gleyhorizont op matige diepte. De Acao gronden zijn niet geërodeerd en komen voor op de brede plateaus of zwakke hellingen.

In het noordwesten komt het type **Abao** voor. Het betreft een droge leembodem met textuur B horizont waarbij de Ap op een geelbruine overgangshorizont rust. De serie Aba, ontwikkeld in het Pleistocene loessdek, vertoont onder de A horizont een aan klei en sesquioxiden aangerijkte textuur B horizont. De bouwvoor is een donkerbruin, homogeen humushoudend leem; bij Abao rust de Ap op een geelbruine overgangshorizont. De Bt is bruin zwaar leem (gemiddelde 20% klei) met meestal goed ontwikkelde polyedrische structuur en kleihuidjes (coatings). Naar onder toe neemt het kleigehalte sterk af en verdwijnt de structuur geleidelijk terwijl de kleur geelbruin wordt.

Centraal komt bodemtype **Ldc** voor. Dit betreft matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De waterhuishouding van deze groep matig gleyige zandleemgronden heeft enige beperkingen; ze zijn te nat in de winter en blijven lang fris in de lente. Een onderliggend zandig substraat oefent een zekere drainerende werking uit. Het omgekeerde doet zich voor bij het voorkomen van een klei of klei-zandsubstraat. Een mergelsubstraat, dat alleen in de Moervaartvallei voorkomt, zal gunstig de kalktoestand van de bodems beïnvloeden; verder is een veensubstraat geassocieerd met de meest natte component bij deze matig natte bodems. De bodems waarbij het Tertiair nagenoeg dagzoomt (. . x) hebben een zeer wisselvallige waterhuishouding. Te nat in de winter en te verdrogend in de nazomer. Rationeel gebruik als akkerland vraagt drainering en in die omstandigheden kunnen alle gewassen er goede opbrengsten geven. Ze zijn zeer geschikt voor weiland. De bodems met ondiep Tertiair (. . x) geven onregelmatige oogsten in functie van de verdeling van de neerslag. Het valt te overwegen deze bodems met niet bepaalde profielontwikkeling (. . x) in het bosareaal op te nemen. Mits verzorgde kunstmatige drainage zijn de bodems ook geschikt voor extensieve groenteteelt.

In het zuiden komt bodemtype **Lep** voor. Dit betreft een natte zandleembodem zonder profiel. Deze hydromorfe alluviale bodem is heel nat en soms kortstondig geïnundeerd in de winter; vochtig in de zomer. De kleur is overwegend grijs met talrijke roestvlekken; dieper dan 80 cm wordt blauwgrijs reductiemateriaal aangetroffen.

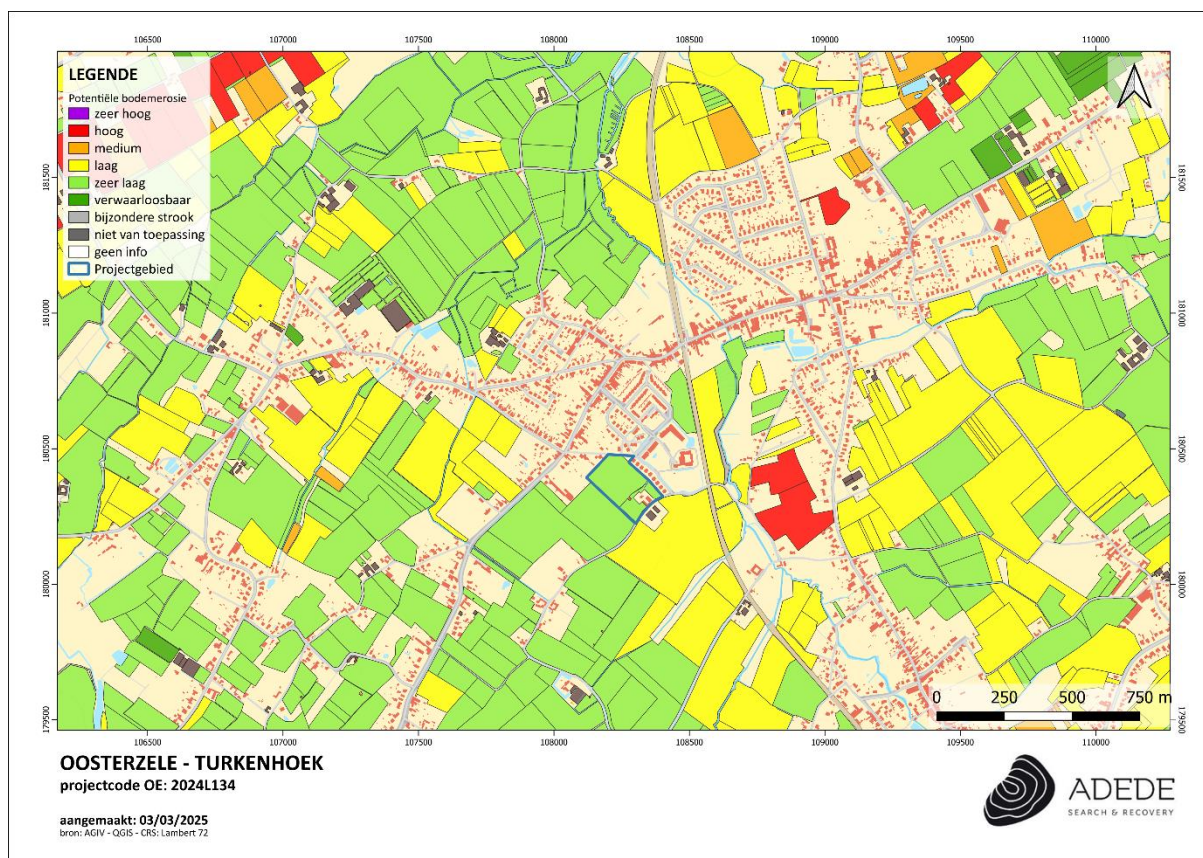
Tot slot komt bodemtype **Acp** voor. Dit betreft een matig droge leembodem zonder profiel. De Acp depressie- of lage hellingsgronden omvatten colluviale bodems welke tussen 80 en 120 cm gleyverschijnselen vertonen. Het colluviaal dek rust veelal op een geërodeerd profiel waarvan de textuur B op wisselende diepte in het profiel voorkomt. Deze gronden hebben een belangrijke verspreiding vooral langs de valleigebieden. De Acp gronden kunnen tijdelijk aan wateroverlast lijden.

Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

3.2.3.2 Potentiële bodemerosie

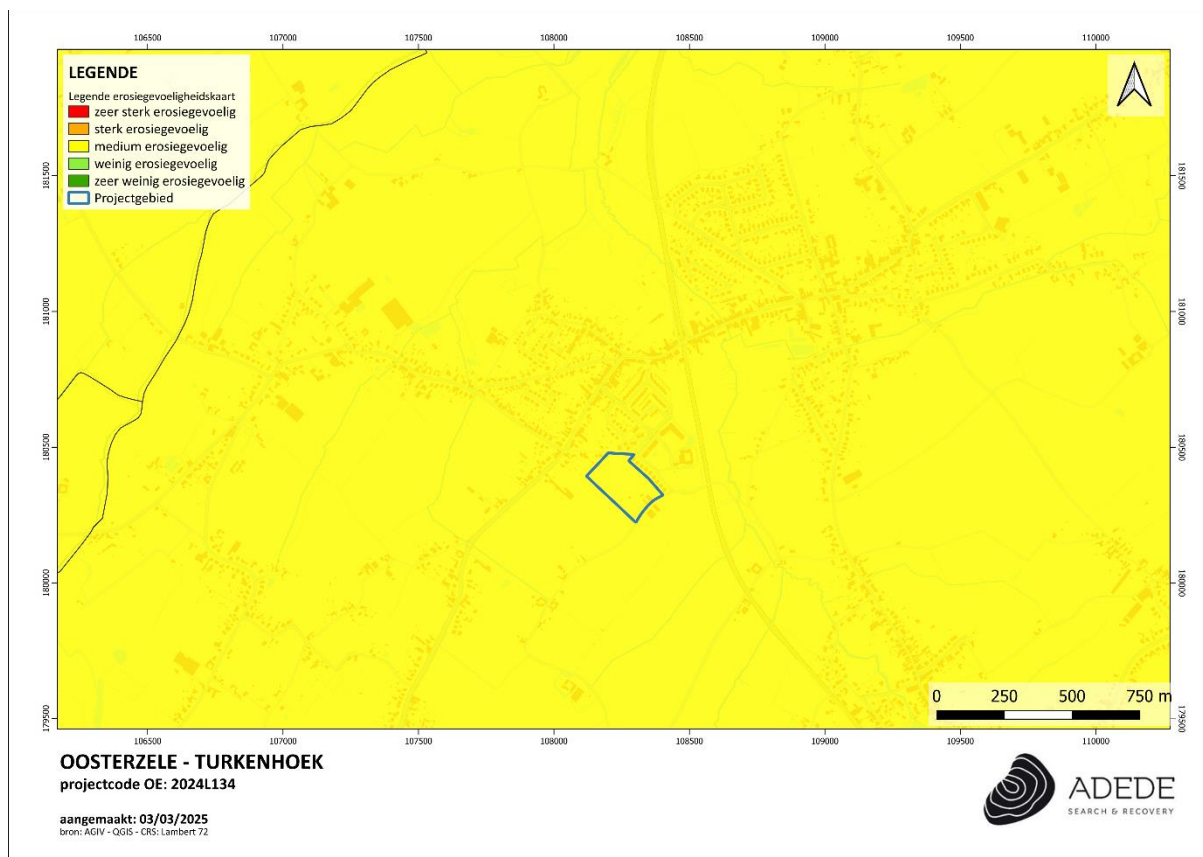
Op de potentiële bodemerosiekaart is het projectgebied grotendeel gekarteerd als zeer lage potentiële bodemerosie.

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.3.3 Erosiegevoeligheid

De gemeente Oosterzele –waarbinnen het projectgebied zich bevindt- is aangeduid als ‘medium erosiegevoelig’.

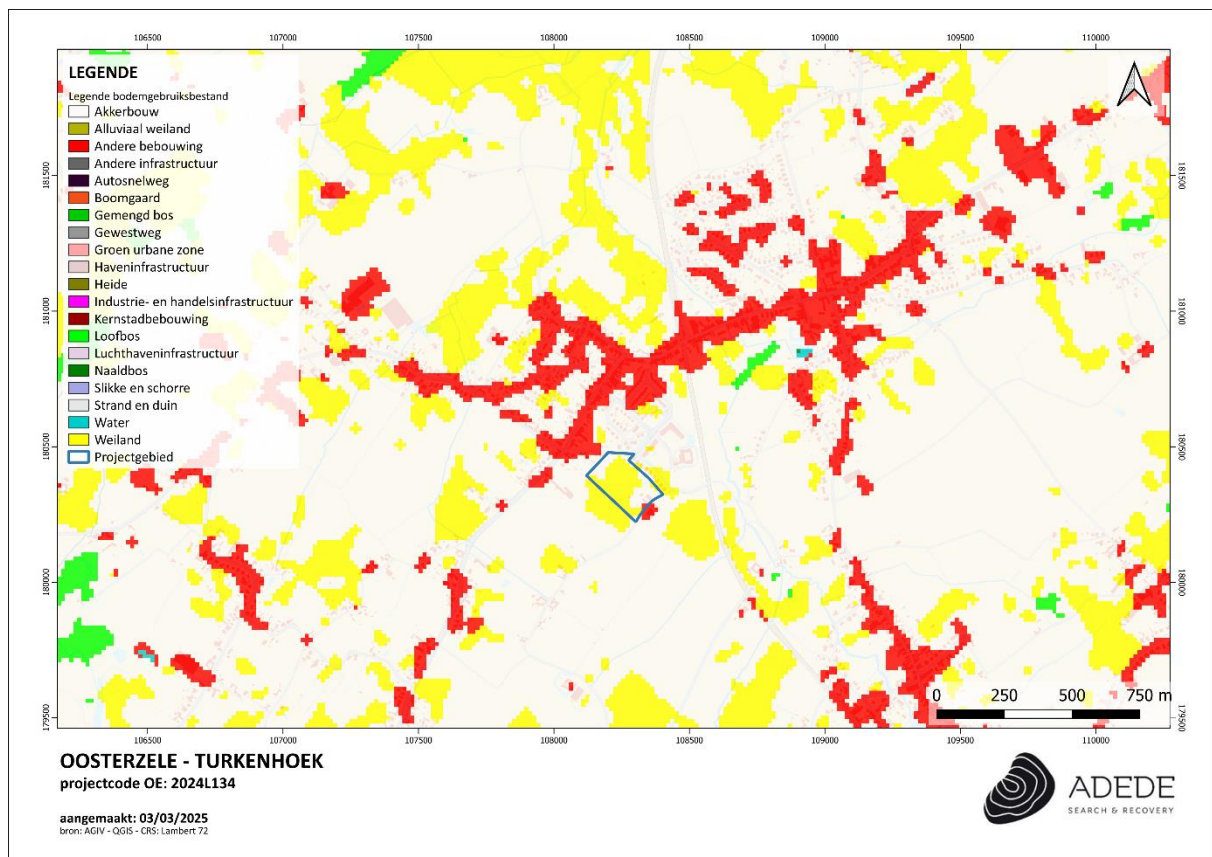
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.3.4 Landgebruik

Op het bodemgebruiksbestand vallen het uiterste noordelijke en zuidelijke deel van het projectgebied binnen 'akkerbouw' (wit). Concreet betreft dit op een bodem die gebruikt wordt in rotatiesystemen waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland.

Het centrale gedeelte staat gekarteerd als weiland (geel). Dit betreft een bodem bedekt met gras, die niet gelegen is in het overstromingsgebied van een rivier.

Tot slot is in het zuiden een klein stuk gekarteerd als 'andere bebouwing' (rood). Het betreft een gebied waarbij het grootste deel bedekt wordt door structuren. Dit kan gaan over gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlakten en open bodem (tussen 30% en 80% is verhard).

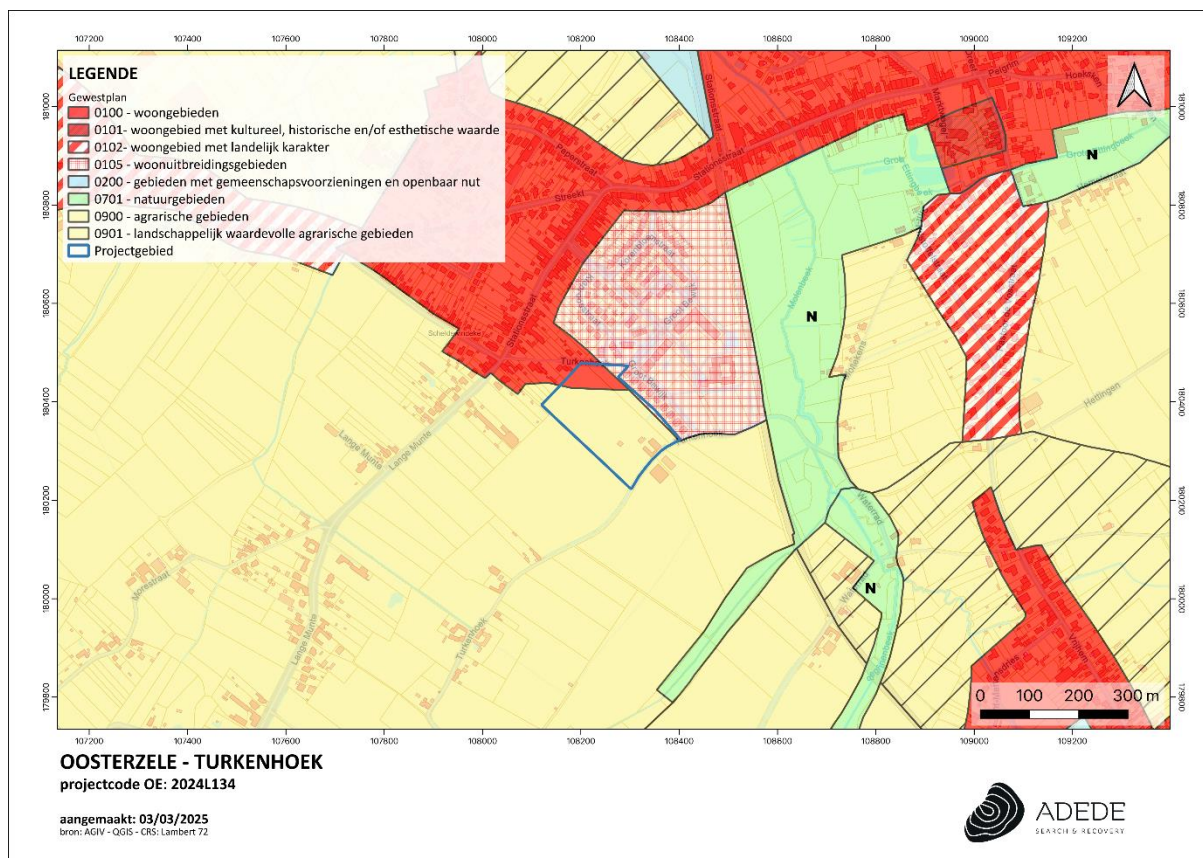
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.3.5 Gewestplan

Het grootste deel van het projectgebied valt op het gewestplan binnen 'agrarische gebieden'. De agrarische gebieden zijn bestemd voor de landbouw in de ruime zin. Behoudens bijzondere bepalingen mogen de agrarische gebieden enkel bevatten de voor het bedrijf noodzakelijke gebouwen, de woning van de exploitanten, benevens verblijfgelegenheden voor zover deze een integrerend deel van een leefbaar bedrijf uitmaakt, en eveneens para-agrarische bedrijven. Gebouwen bestemd voor niet aan de grond gebonden agrarische bedrijven met industrieel karakter of voor intensieve veeteelt, mogen slechts opgericht worden op ten minste 300 m van een woongebied of op ten minste 100 m van een woonuitbreidingsgebied, tenzij het een woongebied met landelijk karakter betreft. De afstand van 300 en 100 m geldt evenwel niet in geval van uitbreiding van bestaande bedrijven.

In het noorden staat een deel gekarteerd als woongebied (rood). De woongebieden zijn bestemd voor wonen, alsmede voor handel, dienstverlening, ambacht en kleinbedrijf, voor groene ruimten, voor sociaal-culturele inrichtingen, voor openbare nutsvoorzieningen, voor toeristische voorzieningen en voor agrarische bedrijven. Deze bedrijven, voorzieningen en inrichtingen mogen echter maar worden toegestaan voor zover ze verenigbaar zijn met de onmiddellijke omgeving.

Tot slot staat een heel klein stuk gekarteerd als woonuitbreidingsgebied. De woonuitbreidingsgebieden zijn uitsluitend bestemd voor groepswoningbouw zolang de bevoegde overheid over de ordening van het gebied niet heeft beslist, en zolang, volgens het geval, ofwel die overheid geen besluit tot vastlegging van de uitgaven voor de voorzieningen heeft genomen, ofwel omtrent deze voorzieningen geen met waarborgen omklede verbintenis is aangegaan door de promotor.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

Scheldewindeke¹

Gemeente in Zandlemig Vlaanderen met een oppervlakte van 1.180 ha en 3.068 inwoners (1981). Gelegen in het laag interfluvium tussen Schelde en Dender met een uitgesproken heuvelachtig landschap (gemiddeld 30 à 40 m hoog). Slechts 19 m hoog in de Molenbeekvallei en opklimmend tot 60 m in de wijk Lange Munte (ten westen). De Kerkenbeek in het noordwesten vormt de grensbeek met Munte en Baaigem. Overwegend vruchtbare landbouwgronden, slecht gedraineerd in de vele beekdepressies. Verschillende bronnen, onder meer de zogenaamde "Ginstbergbron" in het noorden van de gemeente, ontdekt in 1897 en sinds 1936 commercieel uitgebaat voor de productie van mineraal bronwater (Ginstbronnen) .

Oudste vermelding "Vuenteca" daterend van 988. Het dorp zou hebben toebehoord aan de heren van Scheldewindeke vooraleer het eind 13de eeuw werd opgenomen bij de heerlijkheid van het Land van Rode in de kasselrij van het Land van Aalst. Te Scheldewindeke zetelde een vierschaar en was het centrum van een leenhof dat tevens bevoegd was over Balegem en Moortsele. Bij de dood van de eerste markies van het Land van Rode, Lopez-Maria Rodriguez d'Evora y Vega in 1697, werd Scheldewindeke met Moortsele en Balegem afgescheiden van de rest van het Land van Rode en verdeeld onder de jongere kinderen van de markies. De afzonderlijke heerlijkheid Scheldewindeke kwam door huwelijk in handen van de familie Dons de Lovendegem. Scheldewindeke telde in de 15de eeuw een groot aantal belangrijke pachthoven. Het grootste pachthof, het "Hof van Scheldewindeke", in het dorpscentrum naast de kerk en aan de rand van de Molenkouter, was waarschijnlijk de zetel van de heerlijkheid van Scheldewindeke. De eigenlijke kern van de gemeente is een typisch straatdorp aan de weg Oosterzele-Beerlegem, onderdeel van de oude verbindingsweg Dendermonde-Oudenaarde. Ruim rechthoekig marktplein met kerk aan voornoemde weg. De gemeente wordt doorsneden door de spoorlijn Gent-Geraardsbergen.

Oosterzele²

Gemeente met 3.261 inwoners (1981) en een oppervlakte van 1.175 ha, op de grens van Zandig en Zandlemig Vlaanderen, aan de rijksweg en spoorlijn Gent-Geraardsbergen. Gelegen in het laag interfluvium tussen Schelde en Dender met een uitgesproken golvend reliëf schommelend tussen 19 m en 63 m met de Betsberg als hoogste plaats in het noorden van de gemeente, bij de grens met

¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Scheldewindeke [online], <https://id.erfgoed.net/themas/14221> (geraadpleegd op 4 maart 2025).

² Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Oosterzele [online], <https://id.erfgoed.net/themas/14217> (geraadpleegd op 4 maart 2025).

Landskouter. In de rotsachtige ondergrond boven op de Betsberg zouden nog putten van steengroeven aanwezig zijn die getuigen van de vroegere ontginning van Ledesteen.

De oudste vermelding luidt "Ostresela" (eind 9de eeuw), later "Ostresele" (1042) en "Ostersele" (1117), ontstaan uit de Germaanse woorden "austra" (= oostelijk) en "sali" (= uit één ruimte bestaand huis). Voor 1230 behoorde Oosterzele bij Scheldewindeke. Op initiatief van het Onze-Lieve-Vrouwekapittel van Kamerijk en het kapittel van Sint-Veerle te Gent, die beide uitgestrekte domeinen bezaten te Oosterzele, werd er in 1230 een zelfstandige parochie opgericht. De heerlijkheid van Oosterzele met haar talrijke achterlenen werd in de 13de eeuw opgenomen bij het Land van Rode in de kasselrij van het Land van Aalst. Te Oosterzele werd één van de vier leenhoven en zeven schepenbanken van het Land van Rode opgericht.

De dorpskern wordt heden gevormd door een straatdorp met kerkplein die de dicht bij elkaar gelegen wijken Dries, Keiberg en Smissenbroek verbindt. De bebouwde dorpskom ligt in feite vanouds wet afzijdig van de Geraardsbergse steenweg die de gemeente van noord naar zuid doorsnijdt en verschillende stopen wisselplaatsen voor postkoetsen telde. Voor de 19de eeuw kwam uitgesproken geconcentreerde bebouwing voor aan beide driesen tussen Meerstraat en Dorp, ten noordoosten van Windekouter. Thans vertoont de steenweg enkel ter hoogte van de wijk Smissenbroek bij het gelijknamige kasteel, een dichtere bebouwing. De afgelegen wijk "Anker" in het noordoosten van de gemeente, naam afgeleid van een herberg, verkreeg in 1938 een eigen parochiekerk.

Op de Betsberg zijn nog een tiental bunkers te vinden gebouwd in de jaren 1930; zij maakten deel uit van een weerstandsnest van 22 bunkers in een verdedigingsgordel ten zuiden van Gent tussen de Schelde (Wetteren) en de Leie (Deinze). Landbouwgemeente met groeiende woonfunctie voor pendelaars.

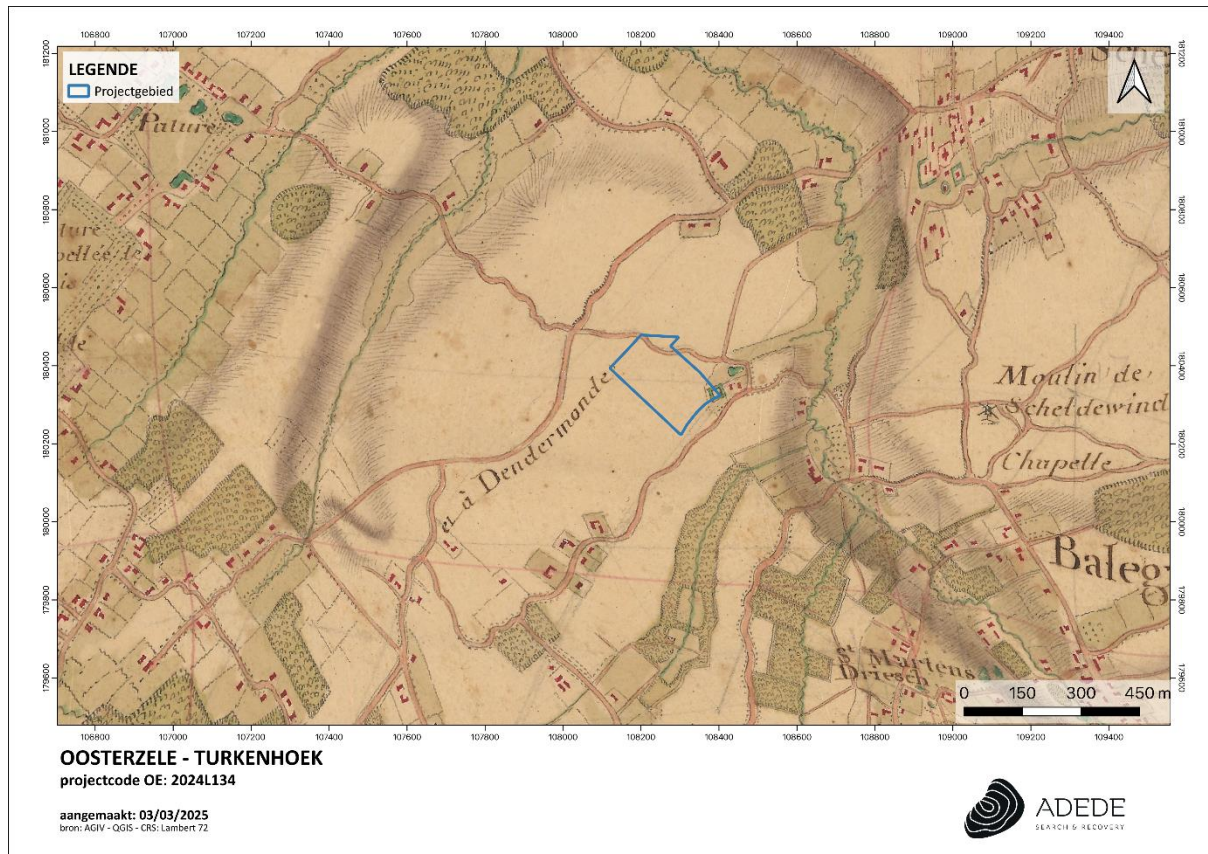
3.3.2 Historisch kaartmateriaal

3.3.2.1 *Vil laretkaart (1745-1748)*

De kaart van de Franse ingenieurs-geografen, ook wel Villaret-kaart genoemd, bestrijkt grote delen van het huidige Belgische grondgebied en vertelt ons hoe het landschap erbij lag in het midden van de 18de eeuw. Na de slag bij Fontenoy (1745) kregen de Fransen voor enkele jaren de controle over onze gebieden. Het is in die militaire context dat de meer dan 80 kaartbladen ontstonden.³

Het projectgebied lag langs de baan naar Dendermonde. Naast het projectgebied lagen ook reeds agrarische gebouwen.

³ <https://bib.kuleuven.be/ub/nieuws/2015/kaart-van-jean-villaret-1745-1748-digitaal-beschikbaar-via-limo>

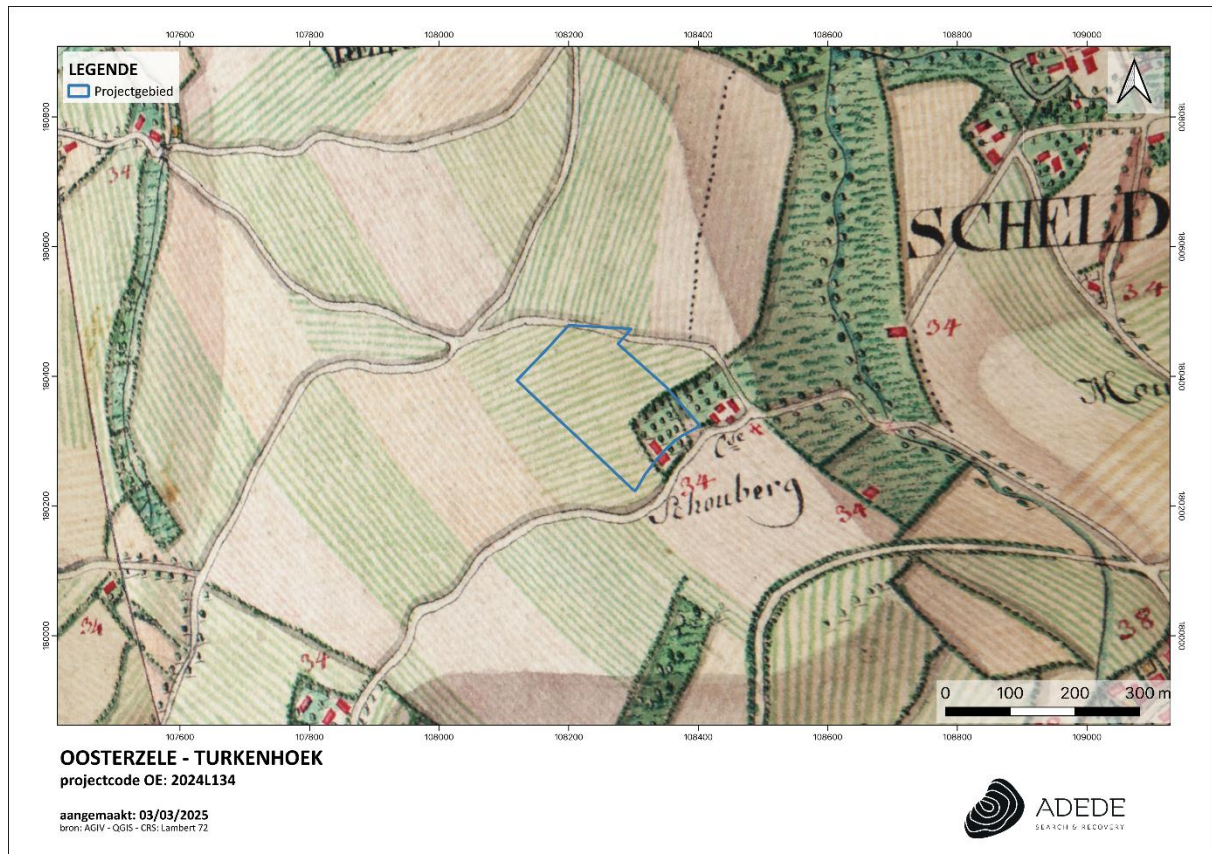

Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Villaret

3.3.2.2 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

In opdracht van Keizerin Maria-Theresia en Keizer Jozef II werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst grootschalig en systematisch topografisch gekarteerd. De 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten werden geklasseerd volgens bundels en vergezeld van een beschrijvende tekst om zo de leemtes van de bestaande topografische kaarten op te vullen. Het in kaart brengen gebeurde onder leiding van generaal Joseph-Jean-François Graaf de Ferraris (1726-1814) met als resultaat een Kabinetskaart in drie exemplaren. Het exemplaar, bestemd voor de Oostenrijkse gouverneur Karel van Lotharingen, is heden in bezit van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel. De andere exemplaren bevinden zich in het Rijksarchief in Den Haag en het Kriegsarchiv te Wenen. De Ferrarisatlas had tot doel een militaire kaart te zijn, waarbij de details niet de voornaamste zorg waren, maar eerder de algemene aanduiding van hagen, grachten, rivieren en gebouwstructuren.⁴ De boerderij die tot vandaag binnen het projectgebied gelegen is krijgt vorm. Er ligt een hoeve met losse bestandsdelen en een L-vormige constructie. Het tracé van de Turkenhoek is reeds af te lezen.

⁴ http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf

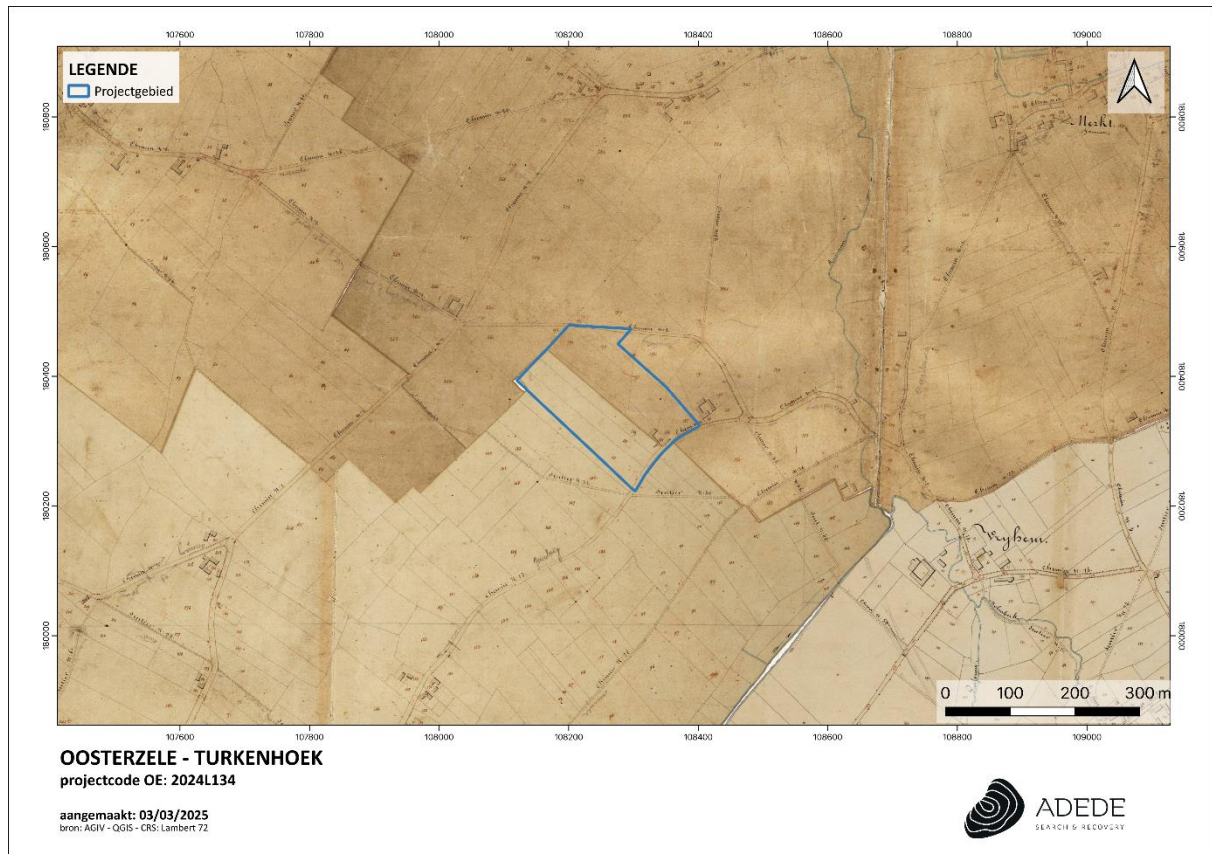

Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.2.3 Atlas der Buurtwegen (1840)

De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841 met als doel ondubbelzinnig aan te duiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Er werd dus een inventarisatie gemaakt van alle "openbare" wegen en "private wegen met openbare erfdienstbaarheid". De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). In de periode 1843-1845 werd per toenmalige gemeente een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen. Een atlas is samengesteld uit overzichtsplannen, detailplannen en tabellen. Overzichtsplannen zijn één of meerdere plannen van de betreffende atlasgemeente met aanduiding van de omtrekken van deelgebieden, die genummerd zijn; de nummering van de deelgebieden verwijst naar het nummer van het detailplan; de schaal waarin de overzichtsplannen zijn opgemaakt is meestal 1/10.000. Detailplannen zijn meestal opgemaakt op kaartschaal 1/2.500; in enkele gevallen zijn ze opgemaakt op een andere schaal, bijvoorbeeld in stedelijke centra en buitengebieden). De tabellen die in de atlassen zijn opgenomen bevatten de wegkarakteristieken, het nummer van de buurtweg, de lengte, de oppervlakte ...-, tabellen van de eigenaars van de aangelande percelen, tabellen van grondinneming.

De situatie ten opzichte van de Ferrariskaart blijft ongewijzigd.

Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.2.4 Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)

Philippe Vandermaelen was een autodidact cartograaf die vanwege zijn eerdere verwezenlijkingen op vlak van cartografie vanaf 1831 nauw samenwerkte met de overheid. Aanvankelijk was zijn opdracht het karteren van de grenzen op basis waarvan de onderhandelingen gevoerd werden tussen België en Holland. Hij maakte van zijn bevoorrechte positie bij de overheid gebruik om de hand te leggen op de handgeschreven plannen van de gemeentelijke kadasters en verwierf ook de bestaande driehoeksmetingen. Hij stuurde zijn topografen uit naar de negen provincies om er de nodige opmetingen te doen en publiceerde twee topografische kaarten van België: de kaart op schaal 1:80.000 in 25 folio's – een meesterwerk van de lithografie – was volledig voltooid in 1853, terwijl de 250 folio's van de kaart op schaal 1:20.000 verschenen tussen 1846 en 1854.

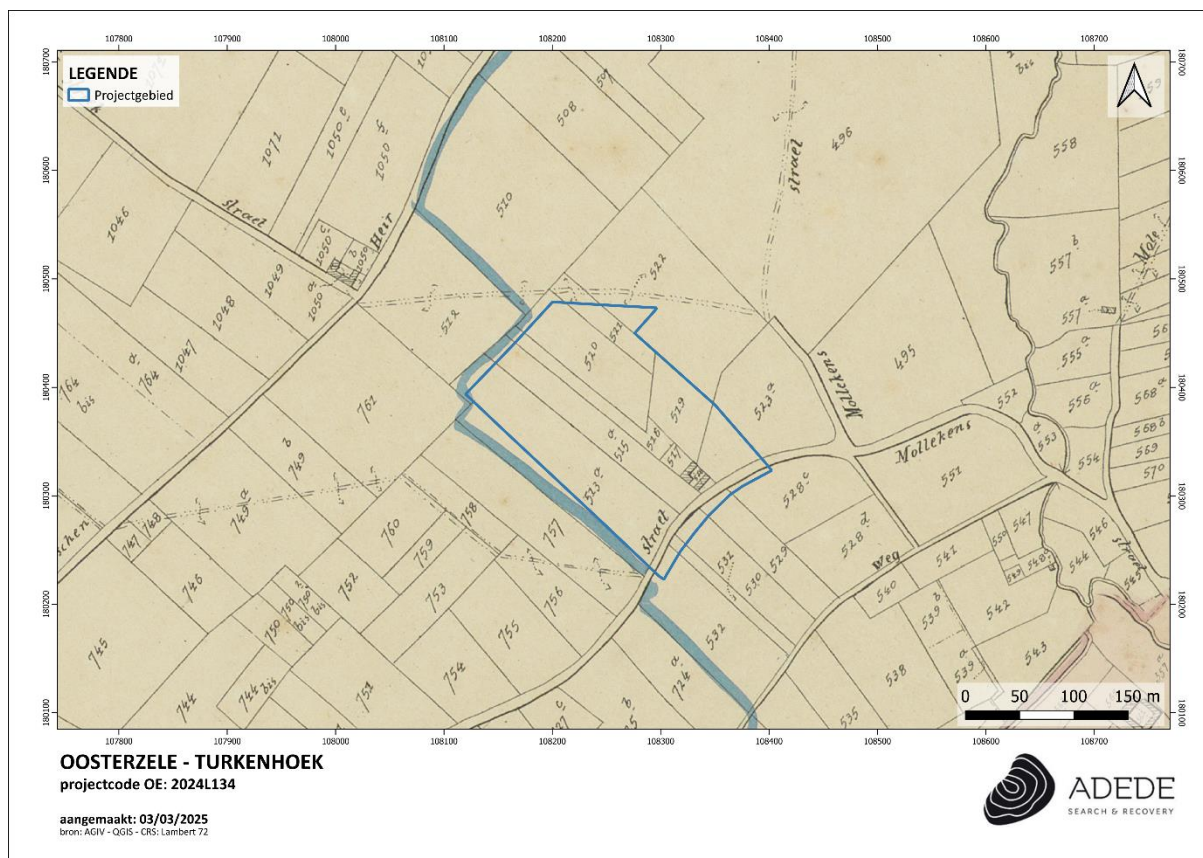

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.2.5 Kaart van Popp (1842 – 1879)

De Popp-kaarten zijn een verzameling kadasterkaarten die in de 19de eeuw werden uitgegeven door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp. Deze kaarten waren in feite een gecommmercialiseerde versie van het toenmalige kadaster van België en bevatten dus veel gegevens over perceelsindeling, maar zonder detailwerking.

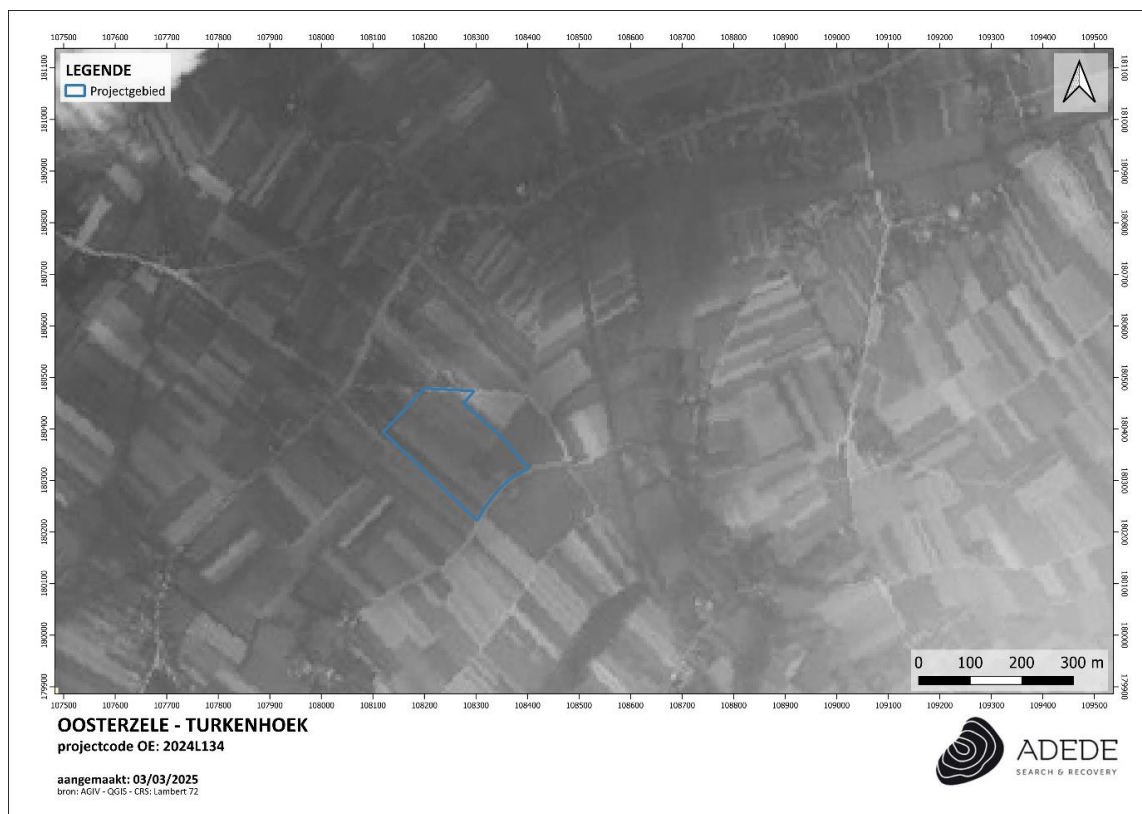
Langs het projectgebied staat een waterloop gekarteerd die op heden niet meer aanwezig is.

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

3.3.1 Luchtfoto's

3.3.1.1 Tweede Wereldoorlog

Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1944.

3.3.1.2 Luchtfoto 1971

Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.

3.3.1.3 Luchtfoto 1979-1990

Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

3.4.1 Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving

- **29529;** Naar aanleiding van plannen voor de aanleg van een nieuw fietspad diende een archeologienota opgemaakt te worden. Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. De reeds gekende archeologische waarden en de gunstige landschappelijke ligging van het terrein wijzen op potentieel op het mogelijke voorkomen van resten uit de steentijd tot de nieuwe tijd. De geplande werken betekenen een bedreiging voor het aanwezige bodemarchief, al is dit voor de zone van het fietspad mogelijk beperkt omwille van de verwachte aanwezigheid van colluvium en de beperkte verstoringsdiepte van de aanleg van het fietspad. Voor een groot deel van het tracé van het nieuwe fietspad wordt het potentieel op kennisvermeerdering in geval van verder vooronderzoek als te laag ingeschat om verder vooronderzoek zinvol te maken. In enkele grotere zones wordt grasland en akkerland omgezet naar bos in het kader van boscompensatie. Het gaat om enkele grotere zones, waar de

verstoringsdiepte van de geplande werken sterker oploopt. Gezien het archeologisch potentieel en de bedreiging van het bodemarchief is bijkomende onderzoek nodig in twee zones met een oppervlakte van in totaal ca. 8534 m².

In deze zone werd een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd om de bewaringstoestand van het bodemarchief en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites beter in te kunnen schatten. Uit het uitgevoerde landschappelijk bodemonderzoek blijkt dat een groot deel van de te onderzoeken zone binnen de verstoringsdiepte van de geplande werken een goed bewaarde bodem vertoont, die gekenmerkt wordt door de aanwezigheid van een B-horizont. In grote delen van de te onderzoeken zone is sprake van potentieel op steentijd artefactensites. In deze zone is verder vooronderzoek naar de aanwezigheid van steentijd artefactensites nodig. Verder blijkt ook de volledige zone van ca. 8534 m² die geselecteerd werd voor verder vooronderzoek archeologisch potentieel op relevante sporen te kennen binnen de verstoringsdiepte van de geplande werken. Verder onderzoek naar sporen is nodig aan de hand van een proefsleuvenonderzoek.⁵

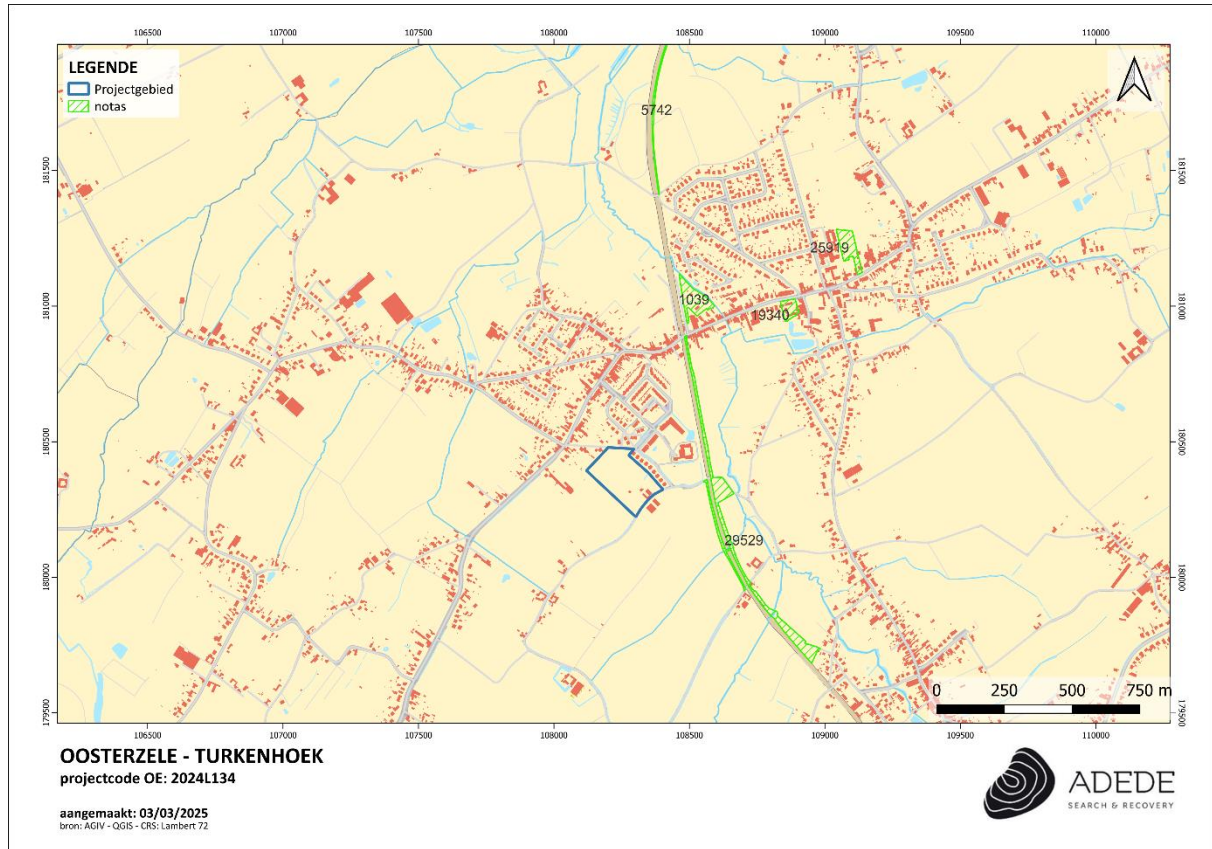
Na opgravingen werd het gebied gekarteerd als GGA.

- **1039;** Voor de geplande verkaveling het Molenhof te Scheldewindeke (Oosterzele, prov. Oost-Vlaanderen) ter hoogte de Stationstraat en de Molenbeek, worden 3 appartementsblokken en bijhorende wegenis aangelegd. Aangezien de oppervlakte van zowel de betrokken kadastrale percelen als de oppervlakte van de ingrepen de drempelwaarden vastgesteld in het Onroerenderfgoeddecreet overschrijden was de opmaak van een archeologienota noodzakelijk voorafgaand aan de verkavelingsaanvraag. Op basis van een bureauonderzoek en een booronderzoek kon voldoende informatie ingewonnen over het gebied. Het projectgebied bevindt zich binnen een regio waarbinnen redelijk wat archeologische vindplaatsen zijn gekend, maar landschappelijk lijkt het zich hoofdzakelijk te situeren binnen het alluvium van de Molenbeek waardoor kon vermoed worden dat het hoofdzakelijk om natte gronden zou gaan. Dit kon bevestigd worden door het landschappelijk booronderzoek. De negen boringen bevestigden de aanduiding op de bodemkaart als natte gronden, maar konden eveneens aantonen dat er zich onder de overstromingsafzettingen van de voorbije 10000jaar geen oudere bodems bewaard zijn gebleven met potentieel voor steentijdbewoning. Het potentieel op het aantreffen van archeologische vindplaatsen tijdens de werkzaamheden wordt zeer laag ingeschat. Bijgevolg wordt er geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.⁶
- **28079;** Naar aanleiding van plannen voor de sloop van de bestaande bebouwing op het terrein en de oprichting van een nieuwe buurtwinkel met bijhorende omgevingsaanleg, diende een

⁵ Vincent Verhagen, Kasper Dupré en Natasja Reyns, *Archeologienota Oosterzele-Stationstraat, 2024. All-Archeo, Bornem.*

⁶ Pieter Laloo, Gerben Verbrugghe en Ruben Vergauwe, *Archeologienota Scheldewindeke, Molenhof, Stationstraat, 2016. GATE, Bredene.*

archeologienota opgesteld te worden. Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat het terrein archeologisch potentieel kent. Momenteel houden we rekening met het mogelijke voorkomen van relevante archeologische resten uit de steentijd tot de late middeleeuwen. Een evaluatie van de impact van de geplande werken op het terrein geeft aan dat het bodemarchief op het terrein bedreigd wordt door de geplande werken. Omwille daarvan is bijkomend archeologisch vooronderzoek op het terrein nodig.⁷

Figuur 19. Situering van enkele archeologienota's in de omgeving van het projectgebied.

⁷ Natasja Reyns, *Archeologienota Scheldewindeke (Oosterzele)* – Pelgrim 36, 2023. All-Archeo, Bornem.

3.4.2 CAI Indicatoren

CAI-melding	Locatie	Datering	Beschrijving
207043 ⁸	0m O	16 ^{de} eeuw	Enkele grachten, paalsporen en kuilen. De grachten zijn vermoedelijk aftakkingen van de beekvallei.
		Middeleeuwen	Enkele kuilen en greppels.
		Romeinse tijd	2 bermgreppels die geïnterpreteerd zijn als bermgreppels en deel uitmaken van een NO-ZW georiënteerde weg. Resten van een nederzettingssysteem, met verschillende erven met grachten, greppels, poelen en/of waterkuilen, brandrestengraven, en een mogelijk huisplattegrond. De nederzetting loopt duidelijk door in oostelijke en noordelijke richting. 10 brandrestengraven.
		Bronstijd	Kuil, datering is gebaseerd op aardewerkfragmenten en 14C datering.
		Ijzertijd	Vrij groot aantal weefgewichten. Enkele vierpalige spiekers en drie kuilen. Een spieker, palenzwerm en enkele kuilen. Meerdere grachten en greppels, kuilen en paalsporen, waarin een huisplattegrond te herkennen is. Onder het materiaal fragmenten van besmeten aardewerk en een aantal randfragmenten waaronder van een geknikte schaal. Via macrobotanisch onderzoek resten van pluimgierst, gerst, naakte gerst, emmer en spelt.
		Middenneolithicum	Sterk uitgeloopte kuil met silexverschaald aardewerk.

⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Boterbloemstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/207043> (geraadpleegd op 5 maart 2025).

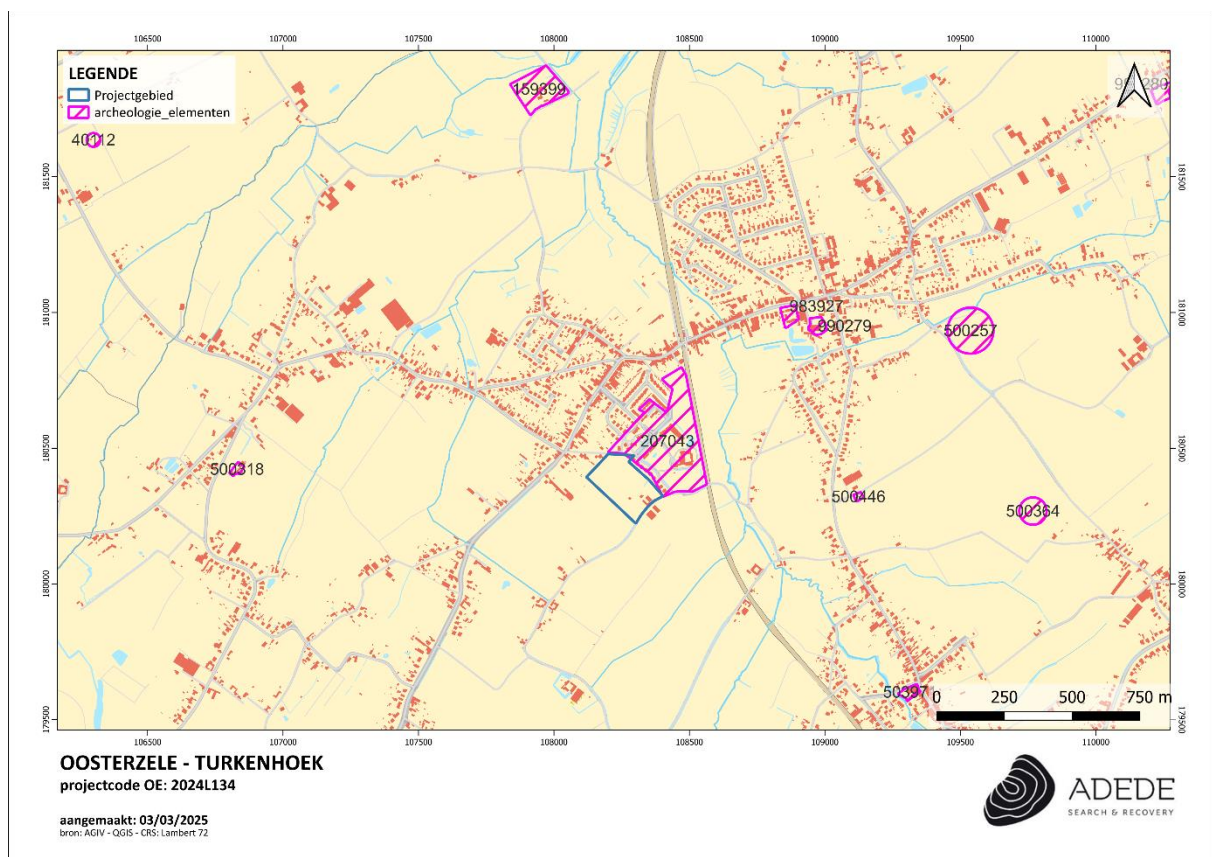
500446 ⁹	549m O	19 ^{de} eeuw	Houten windmolen, standerd- of staakmolen op teerlingen. Molen zelf werd in 1910 overgebracht uit Marcq (Henegouwen) en geplaatst op een locatie waar vermoedelijk sinds de 14de eeuw een molen stond. Beschermd als monument in 1978. Op deze plaats sinds 14de eeuw een molen. Huidige molen is gedateerd 1852.
983927 ¹⁰	734m NO	Derde kwart 17 ^{de} eeuw	Het projectgebied bevindt zich op het terrein van de semigesloten hoeve, hof te Windeke, opgenomen bouwkundig element in de erfgoedinventaris. De bouwhistorische opname en aangelegde proefputten maakten maakte het mogelijk de bouw van de hoeve tot het derde kwart van de 17de eeuw te traceren. Zowel de funderingen als oudste gedeelten van het opgaande muurwerk gingen tot deze periode terug. Er werden geen oudere bouwfasen vastgesteld onder deze funderingen. Evenmin werden onder de aanzienlijk verstoorde zones ook geen oudere archeologische gelaagdheden of sporen aangetroffen bij de aanleg van de proefsleuven op de omliggende gronden van de gesloopt hoeve.
990279 ¹¹	799m NO	Middeleeuwen	Oorspronkelijk één beukige romaanse kerk met half rond koor, vermoedelijk uit de 12de eeuw, opgetrokken uit Balegemse steen en veldsteen. De vierkante basis van de kruisingstoren, de beide kruisarmen en de ronde okseltoren zouden in een zelfde bouwcampagne in de 13de eeuw tot stand zijn gekomen. Kort nadien, ook in de 13de eeuw, volgde een kleine toevoeging met koortribune

⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Windekemolen [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500446> (geraadpleegd op 5 maart 2025).

¹⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Stationsstraat 1 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/983927> (geraadpleegd op 5 maart 2025).

¹¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Sint-Christoffelkerk [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/990279> (geraadpleegd op 5 maart 2025).

voor de heer naast de noordelijke transeptarm. Vermoedelijk ging dit gepaard met lichte aanpassingen van het romaanse koor waarbij onder meer de aanvankelijke rondboogvensters werden vervangen door de huidige vroeggotische. Vernieuwing van de kooroverwelfing in de 16de of de 17de eeuw noodzaakte tot de bouw van de twee versneden, bak- en zandstenen steunberen tegen het koor. De kleine rechthoekige sacristie dateert van 1755. Aansluitende bijbouwen van 1902 onder meer de doopkapel, opgetrokken in hetzelfde bouw materiaal als van het schip namelijk van ruw gekapte grijze natuursteen.

Figuur 20. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

4 Besluit

In het kader van de aanvraag tot een omgevingsvergunning voor de verkaveling van percelen aan de Turkenhoek te Oosterzele, werd door ADEDE BVBA een bureaustudie uitgevoerd in het kader van het opstellen van een archeologische nota met uitgesteld traject.

Het doel van dit onderzoek is driedelig. Allereerst wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Vervolgens wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten bewaard zijn en in hoeverre ze bedreigd zijn door de geplande bouwwerken. Ten slotte wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is. Op basis van beschikbare en geraadpleegde bronnenmateriaal kon binnen het bureauonderzoek de aan-of afwezigheid van een archeologische site of relevante archeologische overblijfselen binnen de contouren van het onderzoeksgebied niet met zekerheid worden aangetoond. Wel is het mogelijk een archeologische verwachting naar voor te schuiven ten einde een antwoord te kunnen bieden op de gestelde onderzoeksvragen.

Het plangebied ligt op een hoogte van ca. 36,75m TAW. De hoogte neemt gestaag toe in noordelijke richting van ca. 35m tot 37,5m TAW. Het gebied bevindt zich in een interfluvium. Een groot deel van het studiegebied staat gekarteerd bij bodemtype van een matig droge leembodem met textuur B horizont.

De CAI-locaties in de omgeving helpen om een verwachting te bepalen naar mogelijke archeologica op het plangebied. In de directe nabijheid van het projectgebied zijn weinig vondsten gedaan. De dichtste vondsten gebeurde op de naastliggende percelen gebruikt voor de bouw van een rusthuis, de vondsten dateerde van middenneolithicum tot 16de eeuw. De CAI-meldingen van de middeleeuwen situeren zich meer richting de dorpskern van Oosterzele en houden verband met de ontwikkeling van dit dorp (klooster, bewoning). Enkele andere meldingen uit deze perioden zijn dan weer gelinkt aan landbouw (hoeves etc.).

Aan de hand van de historische kaarten wordt het duidelijk dat het hedendaagse stratenpatroon in grote mate reeds aanwezig was aan het eind van de 18de eeuw. De omgeving werd sterk aangepast in 2019 waarbij een deel van de omgeving verkaveld werd. De luchtfoto's laten dan weer zien dat het projectgebied steeds in gebruik is geweest als weiland en/of akker.

Allereerst moet dus nagegaan worden of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Wat betreft het vinden van steentijd- en metaaltijdresten, kunnen we stellen dat er een algemene verwachting is. Door het ontbreken van extensief archeologisch onderzoek in de omgeving, is dit louter op basis van de landschappelijke ligging van het projectgebied. Een ligging op een gradiëntszone van een heuvel spreekt normaal gezien in het voordeel van het aantreffen van archaeologica. Tijdens de middeleeuwen ontwikkelde Oosterzele zich als dorp. Allicht werd ook het projectgebied in de loop van deze eeuwen in gebruik genomen als landbouwgrond –dit is althans de bestemming van het gebied zeker sinds de 18de eeuw tot vandaag. Voor de middeleeuwse en latere perioden wordt dus een algemene verwachting vooropgesteld, en dan specifiek met oog op archaeologica van agrarische oorsprong. Ook zijn op bepaalde historische kaarten gebouwen te zien binnen het projectgebied.

Aangezien de geplande verkaveling in de toekomst bijkomende bodemingrepen zal toelaten of noodzakelijk maken, kan dit gezien worden als een bedreiging voor het bodemarchief binnen het hele projectgebied. Op basis hiervan, de archeologische verwachting en het feit dat de bodem binnen het projectgebied allicht nog intact is, lijkt een vervolgonderzoek zeker aan de orde. De modaliteiten van dit onderzoek worden uiteengezet in het programma van maatregelen.

5 Bibliografie

5.1 Websites

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://bib.kuleuven.be>
- <http://www.ngi.be>
- <https://loket.onroenderfgoed.be>
- <https://cai.onroenderfgoed.be>
- <http://www.cartesius.be>
- www.geopunt.be
- www.geoportaal.be
- www.dov.vlaanderen.be

5.2 Literatuur

- Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Scheldewindeke [online], <https://id.erfgoed.net/themas/14221> (geraadpleegd op 4 maart 2025).
- Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Oosterzele [online], <https://id.erfgoed.net/themas/14217> (geraadpleegd op 4 maart 2025).
- Vincent Verhagen, Kasper Dupré en Natasja Reyns, Archeologienota Oosterzele-Stationstraat, 2024. All-Archeo, Bornem.
- Pieter Laloo, Gerben Verbrugghe en Ruben Vergauwe, Archeologienota Scheldewindeke, Molenhof, Stationstraat, 2016. GATE, Bredene.
- Natasja Reyns, Archeologienota Scheldewindeke (Oosterzele) – Pelgrim 36, 2023. All-Archeo, Bornem.

5.3 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

- Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Boterbloemstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/207043> (geraadpleegd op 5 maart 2025).
- Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Windekemolen [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/500446> (geraadpleegd op 5 maart 2025).
- Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Stationsstraat 1 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/983927> (geraadpleegd op 5 maart 2025).
- Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Sint-Christoffelkerk [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/990279> (geraadpleegd op 5 maart 2025).

6 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.....	- 16 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 16 -
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.....	- 17 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.....	- 18 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.....	- 19 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 21 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.....	- 22 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.....	- 23 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 24 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 26 -
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Villaret	- 29 -
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.....	- 30 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.....	- 31 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 32 -
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.....	- 33 -
Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1944.	- 34 -
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.	- 34 -
Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.	- 35 -
Figuur 19. Situering van enkele archeologienota's in de omgeving van het projectgebied.	- 37 -
Figuur 20. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 40 -